

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v dijaškem
seminarju (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamezne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spro-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Borzni davek.

Mislimo si dva kmeta v kakšnji srenji, enega brez dolgov drugega do ušes zadolženega. Kdor naše razmere pozna, ta bo rad pritrdil, da je nezadolženemu kmetu sila težko shajati; kajti letine so zaporedom slabe, dayki vedno večji, in dokladam ni konca ne kraja. Kako mora se v takšnih razmerah goditi zadolženemu kmetu? Žalostno, jako žalostno. Zaporedom rubijo in dražbajo posestva ter izganjajo mnogoletne rodbine iz njih, da nimajo več lastne strehe. Zadolženi so posestniki sedaj najbolje pri raznih hranilnicah (Sparkassen) in posojilnicah (Vorschusskassen). Jednaka godi se meščanom. Zadnji čas zahajajo kmetje in meščani čedalje huje v kremplje oderuhom, kojim podpisujejo menjice (Wechsel) proti brezčloveškim obrestim. Za temi pridejo na vrsto kot dolžniki srenje, zlasti mesta. Skoraj vsako večje mesto ima uže svoje loterijsko posojilo ali kaj podobnega. Zadolžene so dalje dežele in države. Dežela štajerska dolguje 12 milijonov goldinarjev gruntne rešitve ali odvežitve, celo cesarstvo pa ima nekaj črez 4000 milijonov dolga. Smemo toraj reči, da je sedanji čas skoraj uže vse na dolžnih pismih — na papirji.

Kdor najetega dolga kmalu ne vrne, dolžen je plačati obresti ali činž. Lepa krščanska navada brez obresti komu kaj posoditi je na sramoto pa tudi nesrečo kristijanov popolnem umaknila se prav judovskemu in paganskemu odiranju ljudij z obresti ali činži. Strahovite svote žrtvujejo ubogi ljudje vsako leto: posamezniki, srenje, dežele in države. Kdor ima na primer državno dolžno pismo v rokah, ta odreže meseca januarja ali julija košček pisma ali „kupon“, gre z njim v davkarijo in tukaj morajo izplačati obresti v papirji, srebru ali zlatu. Sleduje se ravna po tem, ali ima papirno, srebrno ali zlato rento. Dolžna pisma imajo to lastnost, da jih zamoremo prodati; ona lahko prehajajo od roke do roke. No, iz tega je se pa rodila celó posebna kupčija: barantanje z dolžnimi pismi, z denarjem. Najhuje barantajo z menjicami, akci-

jami, deželnimi in državnimi dolžnimi pismi (rentami). V večjih mestih n. pr. na Dunaji, v Berlinu, Parizu, Londonu itd. imajo velikanske palače, kder se denarstveni mogotci in barantači shajajo in z denarjem kupčujejo. Tem palačam pravijo: borze. Najbolj pogosto videti so v teh „tempeljnih zlatega teleta“ potemci Abrahamovi, Izakovi in Jakobovi, in judje Rothschildi, Königswarter, Bleichröder itd., sami grozovski milijonarji, so glavači med njimi, ki menjše kapitalisti požirajo kakor močne ščuke uboge ribice.

Kedar kmetič kakšen kos njive, gorice ali gozda kupi, mora plačati „deseti penaz“, ali če kdo kaj podedva, plača „desetek“, ali če v loteriji zadeneš, odškronejo ti nekaj kot davek. Vsak črevljar, krojač, trgovec itd. mora pobotnici pritisniti kolek ali štempelj. Toda bogata gospoda na borzah kupčevajoča ali prav za prav igrajoča ne plačuje nebenega davka. Akopram včasih samo jeden den prehaja iz roke v roke ne na stotine, ne na tisoče, ampak na milijone goldinarjev, ne plačajo nebenih desetkov, štempelnov itd. Na dunajski borzi je uže po 1200 milijonov prometa bilo samo jeden den. To je začelo povsod finančne ministre zanimati. Začeli so premišljevat, ali in kako bi se od te bogate denarstvene mize dalo kaj davka dobiti na korist drugim itak uže preobloženim in izžmikanim davkoplačilcem. Tuhtajo, kako bi velikanskemu sodu vbili debelo pipo, t. j. naložili zdaten borzni davek. Čudno pa je, da se tega potrebnega dela nebeden liberalce lotiti neče. Liberalci povsod okoli borze hodijo kakor mački okoli žgeče kaše. Zato so pa denarstveni mogotci po svojih novinah n. primer: „Presse“, „Neue freie Presse“, „Deutsche Zeitung“ itd. do sedaj vselej srečno odbili napade finančnih ministrov na borzo ter lehkoverni svet prepričali, da je treba druge dače, zlasti gruntno, pomnožiti. No, to se jim ne bode več tako lahko posrečilo, vsaj pri nas ne. Novi finančni minister dr. Dunajevski je vzet iz konservativne-narodne večine lani izvoljenega državnega zbora in se pripravlja jako resno navrtati borzo. Naj le globoko navrta, da

bo začelo debelo teči. Denarja potrebuje veliko, naj ga išče tam, kder ga je največ — na borzi. Naši slovenski poslanci mu bodo gotovo iz celega srea pritrdjevali in iz vseh svojih močij!

Svoboda.

Ves umikani svet je se čudil jugoslovanskim junakom, kedar so zoper divjega Turka šli hrabro v junaško smrt „za križ sveti in svobodo zlatno“. A vselej strmimo, kedar se spominjamo francoske revolucije, kako so združeni ljudje najgrša zveinstva nganjali v imenu — svobode. Malokatera beseda se je toliko po krivem rabila, a malokatera ljudi k najlepšim dejanjem tako navduševala. V njej tli čudovita iskrica, ki človeška srca povsod in vselej vnema. Bodi kdor hočeš, glas svobode bode ti prijeten in sočustven. Globoko zasajeno je imaš v svojej duši. Brez nje biti ne moreš. Jo pogrešati rodi najhujše gorje. Svoboda v pravem pomenu je mati vsem čednostim, podlaga najvišjeje dostojnosti človekovej, temelj, na kateri sam večni Bog stavi namene, katere ima v tem, da je človeka ustvaril, odrešil in posvetil. Svobodno bi mu naj čudovito ustvarjeni a še čudovitnejše odrešeni in posvečeni človek uklanjal se in mu služil, a za to prejel večno življenje. Brez svobode še Bog človeka zveličati nečel! Res nekaj veličastnega, nebeskega je svoboda. Žali Bog pa je lažnjivi duh iz nje naredil strahovito spako. In vkljub temu je še spačena svoboda mogočna dovolj, da ljudem možgane zmeša, cele narode iznemiri in razdraži. Tej nezgodi v okom priti zamore le prava svoboda tik krive postavljena; a pravo svobodo ali pravi pomen svobode nas uči zopet Kristusova sv. vera. Svoboda v pravem, v krščanskem pomenu je svitlo solnce zraven temno kadeče se baklje!

Na tem svetu moremo le pri človeku govoriti o svobodi. Edini človek ima svobodno voljo, je svobodna stvar božja. Vsa ostala natura je nesvobodna, pogreša svobodo. V naturi vrši se vse po strogih nevpogljivih zakonih. Vera Kristusova nam to najboljše jasni, ker uči, da je človek zato svobodan, ker je Bogu podoben. Svoboda naša izvira iz Boga. Ona je lesk božjega bitja v naše duši. Pomniti pa je, da svoboda človekova je sicer božje svobodi podobna, a nikakor ni jej jednaka, marveč bistveno različna. Svoboda božja je kakor Bog brezkončna, neizmerna, neomejena. Bog je edini, najvišji gospod. Njegova svoboda na zunaj je brezkončna, neomejena svoboda izvoliti, kar njegova sveta volja zahteva. In od te izvolitvene svobode božje ima človek majhen delež od Stvarnika samega mu v srce zasajen, to pa v tolikej razmeri, kolikoršno človeška natura pripušča. Zato pa svoboda človekova nikedar ne more biti neomejena. Vselej spojena je z dolžnostjo, izvoliti to, kar Bog hoče. Bog je torej svobodi človekovej postavil mejašev, mimo katerih človek ne sme,

ako se neče pregrešiti zoper voljo svojega Stvarnika. Človek sicer ima svobodo iti mimo teh od Boga mu postavljenih mejašev, a v istem trenutku je podeljeno mu svobodo krivo uporabil in postal svojeglaven če prav svoboden puntar in upornik zoper voljo božjo. Nesrečnež je se zaganjal zoper božje naredbe svobodno, a si tako nakopal greh pred Bogom pozabivši na mejo postavljeno njegovej svobodi.

Da je človekova svoboda omejena, to kaže marsikaj: n. pr. človek se narodi in nmerje pa ne more tega zabraniti, to ni zavisno od njegove svobode. Še glavni namen, zakaj ga je Bog dal naroditi se na ta svet, ni zavisen od njegove proste volje; kajti po sreči hrepeneti, po zveličanji poželeti, to mu je prirojeno. Le izvoliti sredstva do sreče, do zveličanja, to je pripuščeno njegovej svobodi ter zamore tako izvoliti svobodno ali smrt ali življenje. Svobodo človekovo v tem pravem, omejenem smislu razločujemo pa trojno: pravstveno, znanstveno in politično. Dr. G. 2.

Gospodarske stvari.

Salicilova kislina v gospodarstvu in živino-zdravstvu.

Salicilova kislina je znajdba novejšega časa; njena hvala je neizmerna v gospodarstvu, obrtnijstvu in zdravništvu človeških in živinskih boleznij. Ker se je sprva narejala le iz vrbovih korenin in se vrba latinski zove salix, zato bi to kislino po slovenski smeli imenovati vrbovo kislino. Vrbova kislina ima podobo prav lahke bele moke, okusa je močnataga, nazadnje nekoliko, a le malo kislno sladkega.

Poglejmo najprej, v katerih živinskih boleznih je salicilova kislina po obilnih skušnjah z veliko hvalo potrjena. Najprej imenujemo pereči ogenj ali šen (Rothlauf) pri prešičih, zoper katerega ima izvrstno moč. Daje se bolnemu vsake pol ure pol majhne žličice te kisline, raztopljene v pol litru vode, osemkrat zaporedoma. Pozneje daje se prešiču vsak dan zjutraj, opoldne in na večer ravno toliko te kisline, tako dolgo, dokler zopet jesti prične, kar se navadno uže v enem ali dveh dneh zgodi. Od tega časa naprej se pa kislina salicilova le enkrat na dan daje hrani prešičevi primešana. O tisti hudi bolezni, ki se kušarji (Brallne) imenujejo, dobivajo prešiči, posebno če so kušarji hudovročinski, celo majhno žličico kisline, raztopljene v pol litra vode, ravno tako vsake pol ure, kakor pri perečem ognji; — na dalje se pa ravna ravno tako, kakor pri tem. Pri perečem ognji, kakor tudi pri kušarjih se mora salicilova kislina nemudoma dajati, ko bolezen nastopi. Pri driski telet tudi hvalijo salicilovo kislino, katere se pol majhne žličice teletu na dan daje. Če se kravi vime vname (ovčič na vimenu), se jej trikrat na dan dá ena majhna žličica te kisline v enem litru vode